

Kraj: R I B N I C A

Spomenik: grad

Zavarovan:

Grad ima slikovito lego, požgan med vojno in deloma že porušen. Zanimivi so fragmenti iz gotske dobe. Okence v obliki trilista na severni strani in pa šilasto zaključeni portal s profilom na južni. Sicer pa tvorijo štirje trakti razmeroma ozko in temačno dvorišče.

Komelj, Zap.I.20,15.IV.1945

Grajska razvalina leži na ravnici ob vodi in je urbanistično izredno slikovita in krajinsko dopolnilo naselju. Okoli četveroglatega razmeroma ozkega in tesnega dvorišča je razporejeno gotsko jedro z širšim vzhodnim ter ožjim zahodnim traktom. Na severu pa sta prvotno bila oba trakta povezana z nizkim zidom. Portal z šilastim vrhom in letnico 1537 je potis njen v zahodni del severnega trakta v pritličju in je danes zazidan. V gornjem delu se pozna dvakrat žlebljen profil.

V pritličju sledimo okoli celotnega grajskega kompleksa stavbe z dvoriščem, neprekinjeno enako zidavo. Nikjer nobenega stika, nobene vrzeli. Videti je, da je celotni zunanji okvir stavbe vsaj v pritličnem delu enoten, enotnega liva. Zid sam pa je debel

ca 2,30 m.

Osrednji grajski kompleks je na zunaj obdan z obzidjem s tremi četverooglatimi stolpi. Prvi služi danes kot vhodni stolp in je s kamnitim mostom povezan preko vode (menda je Ribnica) z naseljem. Drugi na severni strani nasproti fasadne stene z vhodom, tretji pa je najugu in je bil kasneje razširjen oziroma povezan s prostori osrednjega grajskega kompleksa, Obzidje z obzidnimi stolpi oblikuje obrambni sistem gradu.

Kdaj je bil grad pozidan je vprašanje. Morda govori leto 1537 na portalu v severnem traktu za nastanek gradu. Morda je bil pa grad že preje pozidan v te obliki. Ni pa izključeno, da gre za grajski koncept iz začetka 16. stoletja, ki je sočasen z obzidjem in obzidnimi stolpi. V Hmeljniku, Otočcu, Čretežu so se nam ohranili podobni grajski koncepti. Poleg šilastega portala z lepim dvojno-žlebastim profilom se je na južni zunanji steni ohranila tudi lina v obliki trilista sposnetimi robovi.

V istem traktu pa na dvoriščni strani zasledimo šilasto oblikovan kamnit okvir. Mordagre za okno, ki je danes zazidano. Svetlobna odprtina je zelo ozka.

Komelj, Zap.

23.IV.1949

Četverokotno dvorišče oklepajo 4 trakti, trakt z vhodom je zgolj kulisna stena, ki povezuje vzdolžni vzhodni in zahodni trakt.

G o t s k i f r a g m e n t i:

I. Na južni dvoriščni steni je vidno zazidano šilasto okno, ki ga sestavlja okvir iz lehnjaka. Okno se nahaja v drugem nadstropju, ki je bilo po vsej verjetnosti kasneje dvignjeno za kar govori predvsem zunanja stran tega grajskega dela, kjer se dobro vidi prvotna zasnova, ki pa sega le do prvega nadstropja. Zahodni trakt, ki

R I B N I C A   II

je zaključen z lepo šivanimi robovi se na tej strani prvotno dviga nad nižjim severnim traktom(glej skico!).

II. V južnem traktu na zunanji strani je v osi zahodnega trakta zaidan šilast portal z dvakrat žlebasto profiliranim okvirjem in letnico 1537.

III. Na severni zunanji steni zahodnega trakta(je skupna s severnim traktom), je ohranjena trilistna lina, izrezana iz enega samega kosa rumenega peščenca. V ostenje je vrezan trilist z zgornjim sušičastim listom,

IV! V južnem stolpu je vzdian gotski fragment okna s posnetim robom.

Z u n a n j š č i n a :

Južna stena predstavlja šest osno fasado s portalom, ki je sice pomaknjen nekoliko proti vzhodu nad sedanjim portalom. Na četverokotno profilirani gredi napis A R z letnico 1815. Nad njim balkon na konzolah z lepo masivno kovano železno mrežo, še baročne oblike. Mreža je trebušadta.

Južna fasada kakršna se na m je do danes ohranila je rezultat večkratnih prezidav. Prvotno je le kulisni zid med vzhodnim in južnim vzdolž postavljenim poslopjem zapiral grajsko dvorišče. Morda pa se je šele leta 1815 na ta kulisni zid, ki je vezal obe poslopji našlonil prostor, ki je bil dvignjen v višino in oblikoval zunanjo fasado v sedanji podobi. Vprašanje je, če je mesto šilastega portala z letnico 1537 prvotno in če le ni bil portal ob prezidavi premaknjen

iz prvotnega mesta na sedanje. Na notranji strani portala namreč nisem mogel zaslediti nobenih sigurnih konstruktivnih znakov, da bi lahko z gotovostjo ~~XX~~kazali na prvotno odprtino. Gotske konstrukcije so po navadi znotraj segmentno zaključene.

Severni trakt: nanj je prislonjen kasnejši objekt. Verjetno, da je bil tudi tu srednji del nižji, Ogel zahodnega dela- traktá- je tu jasen, dobro se ga razloči. Vendar je bil dvignjen že zgodaj, ker je na dvoriščni strani ohranjeno šilasto okno. Prostor v katerem je ta šilasta iz lehnjakov sestavljena odprtina je banjasto obokana in so se že pti obokanju ozirali na okensko odprtino, ki je bila že dana. Čato so obok tudi prilagodili okenskemu ostenju oz. odprtini

V tem delu je ohranjena že večkrat imenovana trilistna lina. Zahodni trakt se sicer zalomi, vendar oblika dvorišča je kljub temu pravilna. Zunanja stena vzhodnega trakta je danes uničena, razen ogogla, ki je skupen s severnim traktom. Grad leži v ravnico, obdan od obzidja z čtetverooglatimi obzidnimi stolpi. Prvotno je bilo obzidje zavarovano z jarčkom.

Stavbna zgodovina gradu je več ali manj jasna. Gre samo za vprašanje postanka. Morda se letnica 1537 nazazidanem portalu, ki danes ni več naprvotnem mestu veže na postanek gradu, za neko večjo prezidavo. Lahko pa tudi na utrditev gradu z utrdbenimi stolpi in obzidjem. V glavnem gre za enotno zasnovo, ki je bila le malenkostno spremenjena s kasnejšimi prezidavami. Na zunanji strani jedra smo namreč opazili neprekonjeno potekajoč zid enake zidave in debeline. To okvirno zidovje je s prostori na vzhodni in zahodni strani oblikovalo dvorišče, severna stran pa je v bistvu ostalale kulisna fasada, ki je povezovala vzhodni in zahodni grajski del vključen v okvirni zid. Kasneje pa je bila dvignjena ta kulisna fasada in vi višini zravnana z obema skoraj vzporednima traktoma. Ni izključeno, da se je ta prezidava izvršila šele leta 1815 kot nam je ohranjena letnica na sedanjem glavnem grajskem portalu znotraj grajskega kompleksa, "avznoter pa so se ob to steno naslonili prostori. Ob zahodnem tarktu pa so postavili ~~XXXXXX~~ stopnišče. Videti je, da grad po svojem osnovnem konceptu spada v isto vrsto gradov kot naprimer Hmeljnik, Otočec, Čretež. Pri vseh teh gradovih okvirno ali pa tudi obodno zidovje z nanj prilsonjenimi prostori oblikuje dvorišče. Tak tip, ki ga v omenjenih primerih poznamo iz pravilnejših zasnov, pa poznamo tudi iz manj pravilnih kot na primer se je oblikoval na Čušperku. Z gotovostjo sledimo zunanjemu okvirnemu obzidju, manjšemu zaprtemu (morda stolpastemu) delu na ~~na~~ strani ..

Gre torej za povsem zanimivi grajski koncept, ki soet dokazuje, da osnovne oblike za zgodnje, verjetneje pa za mlajše gradove ne iščemo samo v tradicionalni stolpasti zasnovi, včasih z njim zvezanim palacijem, marveč v popolnoma novih in povsem enotnih stavbnih konceptih z zaključenim dvoriščem sredi, kar je sicer večkrat pri gradovih, ki postopoma rastejo iz prvotnih jeder, šele rezultat kasnejše dozoritve.